

Exploring the Experience of Holding a Wedding Ceremony during the COVID-19 Pandemic (Case Study: Newlywed Couples in Sanandaj)¹

Majid Sadeghi

M.A. in Sociology, Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran

Jamal Mohammadi²

Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran

Saeed Khani

Assistant Professor of Demography, Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran

Received: 10 January 2025 Revised: 9 May 2025 Accepted: 16 May 2025

Abstract

The COVID-19 pandemic gave rise to unique conditions in various social contexts worldwide. The restrictions imposed to prevent the spread of the disease led to the temporary shutdown of many businesses, places and rituals, religious ceremonies, celebrations, and collective actions in general. In that time, various aspects of this emerging phenomenon were researched. This qualitative study delves into the experiences of couples in Sanandaj, Iran, who were planning to get married during the peak of the pandemic. This study, which was conducted in the 2020-2021 period, adopted a qualitative approach and used in-depth interviews with 10 couples (the man or woman) who had held or postponed their weddings during this period. In the analysis of interviews six primary themes emerged: environmental and situational constraints, psychological and cultural factors, concerns, alternative meanings for postponed events, social relationships, and lifestyle changes. Findings suggest that environmental and psychological factors, coupled with anxieties

1. This paper is extracted from the Master's thesis submitted by the first author to the Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, we would like to thank all the reviewers of the thesis and the article.

2. Corresponding Author. Email: j.mohammadi@uok.ac.ir

©2024 The author(s). This is an open access article under the CC BY license: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

How to cite this article: Sadeghi, M., Mohammadi, J. and Khani, S. (2025). Exploring the Experience of Holding a Wedding Ceremony during the COVID-19 Pandemic (Case Study: Newlywed Couples in Sanandaj). *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, 22(1), 131-152. Doi: 10.22067/social.2025.91595.1596

stemming from the pandemic's consequences, prompted individuals to make rational decisions regarding whether to proceed with, postpone, or cancel their wedding celebrations. The outcomes of these decisions manifested in altered social relationships and constrained kinship networks, leading to the suppression of personal desires and aspirations, such as wearing a wedding dress for brides. In response, participants sought to substitute the postponed event, a significant life milestone, with alternative actions such as scaled-down ceremonies, limited social interactions, attending professional photo shoots, and reallocating wedding expenses to other essential life needs. This substitution process was characterized by the elimination of what they considered non-essential factors.

Keywords: COVID-19, Wedding, Joyous Rituals, Social Participation, Postponed Events.

واکاوی تجربه برگزاری جشن عروسی در دوران کرونا در میان زوجین تازه ازدواج کرده در سنندج^۱

مجید صادقی (کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه

کردستان، سنندج، ایران)

majids2t@gmail.com

جمال محمدی (استاد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان،

سنندج، ایران، نویسنده مسئول)

j.mohammadi@uok.ac.ir

سعید خانی (استادیار جمعیت‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان،

سنندج، ایران)

s.khani@uok.ac.ir

چکیده

همه‌گیری کرونا در سراسر جهان باعث به وجود آمدن شرایط ویژه‌ای در زمینه‌های مختلف اجتماعی شد. پژوهش حاضر، به واکاوی تجربه برگزاری جشن عروسی در میان زوجین در شرف ازدواج شهر سنندج در دوران کرونا پرداخت. این تحقیق، با رویکرد کیفی و به کمک مصاحبه عمیق با ۱۰ نفر (یکی از زوجین) که در بازه زمانی اوج همه‌گیری، تجربه برگزاری یا تعویق جشن عروسی را داشتند، در سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ انجام شد. تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها به استخراج شش مضمون شامل محدودیت‌های پیش‌آمده یا شرایط محیطی، شرایط ذهنی و فرهنگی، نگرانی، معنای جایگزین امر تعویق شده، تأثیرپذیری روابط اجتماعی و تغییر سبک زندگی انجامید. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که جمع شرایط محیطی و ذهنی برآمده از همه‌گیری در کنار نگرانی‌های برآمده از پیامدهای آن، باعث شده است افراد نسبت به برگزاری یا عدم برگزاری و یا تعویق جشن دست به انتخاب عقلانی زده و تصمیم‌گیری کنند. نتیجه این تصمیم به شکل تأثیر در روابط اجتماعی و عدم گسترش شبکه خویشاوندی بروز پیدا کرده و

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول و دفاع شده در گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان است. از همه داوران پایان‌نامه و مقاله تشکر می‌کنیم.

نشریه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، سال بیست‌ودوم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۴، شماره پیاپی ۵۱، صص ۱۵۲-۱۳۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۱ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۲۰ تاریخ تصویب: ۱۴۰۴/۰۲/۲۷

عامل سرکوب برخی خواسته‌ها و مکنونات قلبی افراد مانند آرزوی پوشیدن لباس عروس برای دختران شده است. در نتیجه آن‌ها تلاش می‌کنند امر به تعویق افتاده یا همان عامل معناساز زندگی که خلاءش را احساس کرده‌اند، با کنش‌های جدید همچون برگزاری جشن با تشریفات محدودتر، کاهش سطح روابط اجتماعی و خویشاوندی، رفتن به آتلیه و گرفتن عکس یادگاری و هزینه‌کرد خرج عروسی برای دیگر ضروریات زندگی جایگزین کنند. این جایگزینی به شکل حذف آنچه آن‌ها، آن را امور غیرضروری می‌نامند، نمود پیدا می‌کند.

واژگان کلیدی: کرونا، عروسی، مناسک شادی، مشارکت اجتماعی، امر تعویق شده.

۱. مقدمه

همه‌گیری کرونا اگرچه اغلب فعالیت‌های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را تحت الشعاع قرار داد و مناسک و آیین‌ها را به تعطیلی کشاند، اما بر اصل وقوع ازدواج تأثیر چندانی نداشت. البته پروتکل‌های بهداشتی مانع از برگزاری مناسک شادی به شیوه گذشته شدند. آنچه در دوران همه‌گیری بر جهان سایه افکنده بود و به تبع آن، پربسامدترین واژگان در دنیای رسانه‌ها و در میان گفت‌و شنود عامه مردم مشاهده می‌شد، مرگ، رکود اقتصادی، رعایت بهداشت، آمار فوت‌شدگان و... بوده است. کرونا به همراه خود طیفی از واژگان با بار معنایی منفی را به همراه داشت و پژوهش‌های متعددی پیرامون جنبه‌های چالش‌برانگیز شیوع کرونا به انجام رسیده است. اهمیت واکاوی تجربه زیسته جوانان از چگونگی برگزاری جشن عروسی به عنوان یکی از مناسک شادی که در آن مجموعه‌ای از افراد اعم از اعضای خانواده و خویشاوندان و همچنین آشنایان و دوستان دخیل هستند، اگر بیشتر از پدیده مرگ و میر در حوزه کرونا نباشد، لاجرم هم‌عرض آن است. سالنامه آماری ثبت احوال استان کردستان نشان می‌دهد که بر خلاف تصور، در بازه اوج‌گیری کرونا واقعه ازدواج در بین جوانان سنندجی به استثنای سال ۱۴۰۰، روندی صعودی داشته است. براساس آمار، تعداد ازدواج ثبت‌شده در سنندج در سال ۱۳۹۴ از ۴۲۱۷ مورد در یک روند نزولی به ۳۸۴۹ مورد در سال ۱۳۹۷ رسید. در سال ۱۳۹۸ همزمان با شیوع و گسترش کرونا، مجدداً روند صعودی این واقعه آغاز و به ۳۸۸۶ فقره رسید، در سال ۱۳۹۹ نیز ۳۹۰۰ مورد ازدواج ثبت شد. اگرچه در سال ۱۴۰۰ به پایین‌ترین میزان یعنی ۳۵۴۸ مورد رسید،

اما در سال ۱۴۰۱ با یک روند صعودی دوباره به ۴۰۸۷ فقره ثبت شده رسید (اداره کل ثبت احوال استان کردستان، ۱۴۰۱-۱۳۹۴). البته احتمالاً این افزایش ناگهانی، ناشی از خبر پایان اوج گیری کرونا بوده باشد. به هر صورت، این افزایش آمارهای ازدواج در حالی رخ داده است که برخی (برای مثال، نوشیروانپور، ۱۴۰۰)، رکود اقتصادی ناشی از کرونا را عامل کاهش امر ازدواج تصور می کردند.

در شرایطی که عروسی یکی از آیین های شادمانی در میان مردم است و البته یکی از با اهمیت ترین جشن ها در خانواده های ایرانی است، برای مطالعه چگونگی مشارکت در مناسک شادی در دوران کرونا، به سراغ پرکشش ترین مناسک شادی که همان جشن عروسی است رفته ایم تا با واکاوی ادراک ذهنی مشارکت کنندگان دریابیم که در شرایط وقوع چنین بحران هایی و پیامدهای آن- رعایت پروتکل های بهداشتی و فاصله گذاری اجتماعی- کنش فرهنگی افراد جامعه ممکن است دچار چه تغییر و تحولی شده باشد؟ پژوهشی با این موضوع نه تنها در شهر سنج، بلکه در سایر نقاط کشور نیز انجام نشده است و به عنوان پژوهشی تازه می تواند به درک معانی جدیدی از کنش ورزی مشارکت زوج های جوان در جشن عروسی کمک کند.

از سوی دیگر، برگزاری جشن های عروسی در دوران همه گیری کووید-۱۹ دربرگیرنده ویژگی های خاصی است؛ از یک سو، اضطراب و نگرانی از ابتلا به بیماری و ترس از مرگ در اثر کرونا، مدعوین چنین مراسمی را به چالش می کشد و از سوی دیگر، برگزاری تجمع و جشن، مسئولیت مدنی برای برگزارکننده و مدعوین به همراه می آورد. با توجه به این مطالب، به نظر می رسد که همه گیری با تحت شعاع قراردادن جشن عروسی، جوانانی را که در آستانه ازدواج هستند یا مقدمات ازدواج را فراهم کرده اند در شرایط بسیار سختی قرار داده که از آن می توان با عنوان دوگانگی عشق و هراس یاد کرد؛ عشق و علاقه به ازدواج و تشکیل خانواده از یک سو و هراس از مرگ و دیگر خطرات بیماری کرونا از سوی دیگر. بنابراین، تجربیات این گروه از جوانان دربرگیرنده معانی، ویژگی ها و مؤلفه های خاصی است که به لحاظ جامعه شناسی حائز اهمیت است. به این ترتیب، پژوهش حاضر به دنبال کنکاش در این سؤالات بوده است که جوانانی

که در دوران کرونا اقدام به برگزاری جشن عروسی کردند، این پدیده را چگونه تجربه کرده‌اند؟ و تجربیات آن‌ها در این زمینه دربرگیرنده چه ویژگی‌ها و مؤلفه‌هایی بوده است؟

۲. مبانی نظری پژوهش

جشن عروسی در چارچوب دیدگاه ماکس وبر، یک کنش اجتماعی است و کنش‌های اجتماعی سامان‌دهنده روابط اجتماعی هستند (وبر، ۱۳۹۴: ۴۹). عروسی و مناسک آن، یکی از گردهمایی‌های خانوادگی است که با هدف مشخصی در جهت صمیمیت و ایجاد یک رابطه ناب به‌زبان گیدنزی در بین اعضای جامعه به‌وجود می‌آید. این پدیده، در درجه اول موجبات همبستگی و انسجام اجتماعی است و کنش جمعی حاصل از آن، احساسات مشترک بهزیستی و شادمانی را فراهم می‌سازد (موسوی و قاسم‌زاده، ۱۳۹۶: ۱۸۴). جشن عروسی یکی از مناسک اجتماعی است. مناسک بیان نمادین و تنظیم‌شده برخی احساسات‌اند. مناسک کارکردهای اجتماعی خاصی دارند که ضمن تنظیم و حفظ احساساتی که بنای ساختمان جامعه را تشکیل می‌دهند، آن را از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌دهند (همیلتون، ۱۳۸۹: ۱۹۹). در جوامعی مانند ایران، مناسک حکم چسب اجتماعی را دارند که افراد یا گروه‌ها را به هم می‌چسبانند و راه و رسم ارتباط اجتماعی میان مردم‌اند و از طریق آن‌ها زندگی را معنادار و تفسیر می‌کنند.

اما داستان همیشه این‌گونه نیست؛ مطابق با دیدگاه نوربرت الیاس در خصوص اجتناب از مرگ دیگری، افراد نه تنها تلاش می‌کنند تا از مقوله مرگ دیگری اجتناب ورزند؛ بلکه نسبت به وقوع آن در خود نوعی احساس گناه را تجربه می‌کنند (الیاس، ۱۳۹۹: ۳۷). از سازه‌های نظری دیگر، اضطراب، نگرانی و انزوا در بستر جهانی‌شدن، فردگرایی، دنیای مخاطره‌آمیز، عدم قطعیت (گیدنز^۱، ۱۹۹۱؛ بک^۲، ۱۹۹۹)، کرونا و انتخاب عقلانی (ترنر^۳، ۱۹۹۸) است. «اضطراب کرونا یکی از پیامدهای روانی در مورد کووید-۱۹ است و به نظر می‌رسد به دلیل ترس از ناشناخته‌ها ادراک ایمنی را در انسان کاهش می‌دهد. اطلاعات کم علمی در مورد این بیماری نیز، این

1. Giddens

2. Beck

3. Turner

اضطراب را تشدید می‌کند (احسانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۰۲). «اضطرابی که فهم پدیده مرگ، با خود به همراه می‌آورد چنان قدرتمند است که حتی اگر فرد آن را مدام در ذهن خود مرور نکند، باز هم بر بسیاری از رفتارهای انطباقی تأثیر می‌گذارد. در پی همه‌گیری کرونا، اضطراب مرگ در افراد بالا می‌رود و متعاقب پیگیری اخبار و دیدن مرگ افراد مبتلا به این بیماری رُخ می‌دهد» (هایلند، شلوین و مک‌براید^۱، ۲۰۲۰: ۲۵۲). اضطراب و نگرانی ناشی از آن می‌تواند یک پاسخ طبیعی به احساس خطر باشد و بر این اساس افراد به گمان اینکه با دامن زدن به نگرانی‌ها و تمرکز بیشتر بر مشکل پیش‌رو می‌توانند به پاسخ مناسب برسند، به نگرانی به عنوان یک عامل کمک‌کننده نگاه می‌کنند. آن‌ها به نگرانی به عنوان برنامه‌ریزی و حل مشکل، مشوق و به منزله کنترل بر رویدادهای غیرقابل کنترل نگاه می‌کنند (لجیون، ۱۳۹۶: ۱۹). نیز باید اضافه کرد که جشن عروسی بستر روابط اجتماعی است و تعلیق و ترک آن همانا به تعلیق درآمدن روابط اجتماعی است که می‌تواند به انزوای افراد بینجامد و مولینز^۲ و همکاران (۱۹۹۱: ۳۹)، به تعلیق درآمدن روابط اجتماعی را در افتادن به دام انزوا می‌دانند.

یکی از آثار و پیامدهای کرونا تأثیر آن بر فضای عمومی و رساندن افراد به درک مشترکی بود که در پی آن در جستجوی راه‌حل‌های تازه همزیستی گرایش یافته‌اند. این بحث ما را به نظریه کنش ارتباطی هابرماس و چرایی تغییر سبک زندگی رهنمون می‌سازد. براساس این نظریه، «در شرایط فعلی ظرفیتی قابل توجه برای گسترش عقلانیت ارتباطی معطوف به جهان شهراندیشی وجود دارد، آن گونه که با مراجعه به نظریه کنش ارتباطی و نسبت آن با جهان شهرگرایی، این ظرفیت و تحول ناشی از آن را می‌توان در سه سطح درونمایه‌های گفت‌وگوی جهانی در ارتباط با بحران کرونا، بسترهای ضروری برای گفت‌وگوی جهانی و امکان رویکرد مشترک عقلانی برای تغییر رویه‌ها و نتیجتاً عبور از این بحران مطالعه کرد» (مبلغی، ۱۳۹۹: ۳۲۱). در نهایت، براساس دیدگاه برساختی معناسازی استوارت هال^۳ (هال، ۱۹۹۷: ۳۵)، آنچه در پی یک کنش‌ورزی به‌ثمرخواهد نشست، برساخت معناست که در میانه ارتباط‌های اجتماعی شکل

1. Hyland, Shevlin, & McBride

2. Mullins, Sheppard, Harold & Andersson

3. Stuart Hall

می‌گیرد. اگر از این دریچه‌ای که حال در کشف معانی به‌روی ما باز کرده نگاه کنیم، برگزاری یک مناسک شادی مثل عروسی درواقع برساخت معنا به حساب می‌آید و تعلیق یا لغو برگزاری آن، جای خالی معنایی که قرار بود در زندگی روزمره شکل بگیرد را ایجاد خواهد کرد. به‌طور خلاصه، ارتقای همبستگی اجتماعی و معنادار کردن زندگی اجتماعی از سازه‌های نظری است که به‌واسطه آن می‌توان به برگزاری و اهمیت مناسکی چون جشن‌های عروسی پی‌برد. در آن‌سو، کرونا به دلیل پیامدهایی که دارد موجب تعلیق در کنش اجتماعی، انحلال روابط اجتماعی و مناسک‌زدایی از جشن عروسی می‌شود. براساس دیدگاه الیاس، می‌توان به درک معنای ذهنی افراد از به‌تعویق انداختن جشن و مناسک عروسی پی‌برد. همچنین، کرونا عامل اضطراب، نگرانی و احساس انزوا در افراد است. این اضطراب و نگرانی موجب می‌شود افراد به برنامه‌ریزی بپردازند. البته، افرادی که نگرانی شدید دارند به جای فعالیت سازنده و مؤثر، با احتمال بیشتری از انجام کارها اجتناب می‌کنند و آن‌ها را به‌تعویق می‌اندازند. همچنین، افرادی که نگران هستند، تلاش می‌کنند تا با تمرکز بر آینده و پیش‌بینی بدترین رویدادها، این بلا تکلیفی‌ها را با تصور کنترل بر رویدادهای آینده کاهش دهند. براساس، نظام معناسازی هال نیز، هر کدام از انتخاب‌های ما در زندگی به‌نوعی یک کنش اجتماعی است و حتی در پس تصمیم برگزاری یا عدم برگزاری جشن عروسی هم، معنایی تازه برساخت خواهد شد.

۲.۱. پیشینه پژوهش

لاریجانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی چالش‌های ازدواج جوانان در دوران کرونا و مقایسه آن با دوران پیش از کرونا پرداختند. نتایج آن تحقیق نشان داد که نگرانی از معیشت و گذران زندگی، آینده مبهم و غیرقابل پیش‌بینی، فقدان امنیت اقتصادی، مناسک‌زدایی، فقدان آموزش مهارت مواجهه با بحران و فقدان کنترل مشکلات اقتصادی از مهم‌ترین چالش‌هایی رو درروی جوانان بوده‌اند. نظری و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به مسئله مناسک ازدواج در دوران پاندمی کرونا پرداخته‌اند. یافته‌های آن پژوهش نشان داد که با شیوع کرونا، آمار ازدواج‌ها روندی صعودی داشته است که می‌توان دلایل آن را در مواردی چون طولانی‌شدن پاندمی، اهمیت ازدواج و کارکردهای آن برای جامعه، کاهش هزینه‌های ازدواج در دوران همه‌گیری،

تأکید سنت‌ها و عرف بر ازدواج، جمع‌آوری بذل و بخشش، گرفتن تأیید دیگران و عدم نمایش قدرت را نام برد. اسدی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که چگونگی گذراندن اوقات فراغت، نحوه برگزاری مراسم عروسی و عزاداری، جشن‌های مناسبتی خانوادگی، جشن نوروز، آیین سیزده بدر، آداب و معاشرت و ... از جمله مصادیق فرهنگ و شیوه‌های زندگی جامعه است که در دوران کرونا تحت تأثیر قرار گرفته است. پژوهش یاموسی و شفیع (۱۴۰۰) در خصوص تأثیر پاندمی کرونا بر سبک زندگی و معنای زندگی که از محورهای پژوهش بوده است، نشان می‌دهد که «معنای زندگی با اضطراب کرونا دارای رابطه منفی و معنی‌دار، سبک‌های دلبستگی با اضطراب کرونا دارای رابطه منفی و معنی‌دار و اضطراب کرونا نیز با احساس ناامیدی دارای رابطه مثبت و معنی‌دار بوده است.

کومار و معشوق^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی تأثیر بیماری کرونا بر عروسی در اوتارپرادش هند پرداختند. نتایج تحقیق بیانگر آن بوده است که تداوم برگزاری جشن عروسی در هند همراه با محدودیت‌ها، کوچک شدن بعد میهمانان و دعوت‌شوندگان، کاهش تشریفات و بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال در برگزاری جشن عروسی بوده است. اسمیت و لیم^۲ (۲۰۲۰) نیز در پژوهشی تأثیر همه‌گیری بر تنهایی و انزوای اجتماعی را بررسی کرده و اثر آن بر شیوع و توزیع انزوای اجتماعی را مثبت ارزیابی کردند.

در جمع‌بندی پیشنهادی باید گفت که در حوزه بیماری کرونا بیشتر به ابعاد جمعیت‌شناختی توجه شده و یکی از ابعاد فرهنگی که همان تعلیق آیین‌ها به‌ویژه جشن عروسی است، کمتر مورد توجه واقع شده است. در تحقیق حاضر سعی شده تا ضمن پوشش این خلاء، به واکاوی تجربه زیسته جوانان از چگونگی برگزاری آیین ازدواج و جشن عروسی پرداخته شود و در کنار تحلیل معانی و تجربیات این گروه، پیامدهای کرونا در زمینه فرهنگ نیز مورد بررسی قرار گیرد.

1. Kumar & Mashooq

2. Smith & Lim

۳. روش پژوهش

این پژوهش از سنخ مطالعات کیفی است و جهت دستیابی به اهداف پژوهش، از پدیدارشناسی تفسیری استفاده شده است. میدان مطالعه شهر سنج و مشارکت‌کنندگان در پژوهش، شامل آن دسته از شهروندان تازه ازدواج کرده‌ای است که در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ جشن عروسی خود را برگزار یا از برگزاری آن صرف‌نظر کرده و یا آن را برای برگزاری در زمان دیگری به تعلیق درآورده بودند. جهت انتخاب نمونه‌ها، از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی با حداکثر تنوع یا ناهمگون استفاده شد. بر این اساس، گروهی شامل ۱۰ نفر (۶ نفر زن و ۴ نفر مرد) از ۱۰ خانواده مختلف برای مصاحبه انتخاب شدند. برای پرهیز از نتایج مشترک، از میان هر زوج شناسایی شده با یکی از آن‌ها مصاحبه انجام گرفت. برای تعیین حجم نمونه، از معیار اشباع تماتیک بهره گرفته شد. ابتدا از میان افرادی که در میدان مطالعه از قبل شناسایی کرده بودیم و شرایط مشارکت در پژوهش را داشتند، مصاحبه گرفتیم. سپس، از مشارکت‌کننده‌های اولیه خواسته شد تا کسانی را که همزمان با آن‌ها (در بازه زمانی شیوع کرونا) ازدواج کرده‌اند به ما معرفی کنند. همچنین از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی بهره گرفته و از طریق پیج اینستاگرام در قالب فراخوانی از کسانی که در بازه زمانی مورد نظر ازدواج کرده بودند، دعوت به مشارکت در پژوهش و انجام مصاحبه شد.

برای گردآوری داده‌ها از تکنیک مصاحبه کیفی عمیق به شیوه نیمه‌ساخت یافته استفاده شد و مصاحبه‌ها در قالب فایل صوتی گردآوری شدند. در پایان، مصاحبه‌ها پیاده‌سازی و طی چندین مرحله بازخوانی شدند و پس از کدگذاری باز، ۲۵ مضمون از آن‌ها استخراج شد. از مجموعه این مضامین، شش مفهوم یا تم استخراج شد که مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. لازم به ذکر است که فایل صوتی مصاحبه‌شوندگان به کمک هوش مصنوعی تبدیل گفتار به نوشتار، پیاده‌سازی و مجدداً ضمن تطبیق متن به دست آمده با صوت ضبط‌شده، متن مصاحبه‌ها اصلاح و تکمیل شد و با مشاهده نتایج مصاحبه‌ها و تکرار گفته‌های مصاحبه‌شوندگان، با فرض به اشباع رسیدن یافته‌ها، به سراغ تحلیل آن‌ها به روش کلازی رفتیم.

در هنگام مصاحبه، از مشارکت‌کنندگان دو نوع سؤال کلی و گسترده پرسیده می‌شد: چه چیزی در مورد پدیده تجربه کردید؟ چه بسترها یا شرایطی عموماً بر تجربه شما از پدیده تأثیرگذار بوده یا از آن متأثر می‌شوند؟ براساس داده‌های گردآوری شده از سؤال‌های فوق، تحلیلگران به دست‌نوشته‌های مصاحبه‌ها رو آورده و جملات یا نقل‌قول‌های حاوی اظهارات مهم که گویای نحوه تجربه پدیده توسط مشارکت‌کنندگان هستند را مشخص می‌کردند (افق‌سازی). سپس، پژوهشگر خوشه‌های معنایی را براساس این اظهارات مهم و در قالب مضامین تشکیل می‌داد. از این اظهارات مهم و مضامین در ادامه برای نوشتن توصیفی در مورد آنچه مشارکت‌کنندگان تجربه کرده‌اند، استفاده می‌شد (توصیف زمینه‌ای). همچنین از آن‌ها برای نوشتن توصیفی در مورد بستر یا محیط تأثیرگذار بر نحوه تجربه مشارکت‌کنندگان از پدیده استفاده شد که به آن تغییر تخیلی یا توصیف ساختاری گفته می‌شود. سپس، پژوهشگر بر مبنای توصیفات متنی و ساختاری توصیفی ترکیبی می‌نویسد که گویای «ذات» پدیده مورد مطالعه است. در این پژوهش برای اطمینان از اعتبار داده‌های به‌دست آمده از تکنیک‌های تحلیل مقایسه‌ای و تکنیک ممیزی استفاده شد؛ به طوری‌که با استفاده از تکنیک مقایسه‌های تحلیلی، داده‌های استفاده شده در فرایند پژوهش چندین بار بررسی و ارزیابی شد و سعی گردید که تم‌های به‌دست آمده با داده‌های مکتوب متن مطابقت داده شود (مقایسه تحلیلی). همچنین سعی شد استخراج تم‌ها با راهنمایی و تحت نظارت اساتیدی که در زمینه روش تحقیق کیفی تخصص دارند، انجام گردد (تکنیک ممیزی).

۴. یافته‌های پژوهش

جدول ۱، اطلاعات کلی مشارکت‌کنندگان در پژوهش را نشان می‌دهد. نمونه‌های مورد نظر تا حد امکان از نظر جنسیت، سن و شغل دارای تنوع می‌باشند.

جدول ۱- اطلاعات مشارکت کنندگان در پژوهش

منبع: پژوهش حاضر

ردیف	جنسیت	سن	شغل	وضعیت برگزاری جشن عروسی
۱	زن	۲۸	کارمند	برگزاری جشن با تأخیر پس از اتمام کرونا
۲	مرد	۳۰	کارمند	برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا
۳	زن	۲۷	خانه‌دار	عدم برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا
۴	زن	۲۴	پرستار	عدم برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا
۵	مرد	۳۲	شغل آزاد	برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا
۶	زن	۲۵	معلم	برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا
۷	زن	۳۰	خانه‌دار	عدم برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا
۸	زن	۲۵	کارمند	برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا
۹	مرد	۳۴	خبرنگار	برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا
۱۰	مرد	۲۶	شغل آزاد	عدم برگزاری جشن در دوره شیوع کرونا

"زه‌ماوند" یا همان جشن عروسی در میدان مطالعه شهر سنندج، یکی از کنش‌های با اهمیت فرهنگی است که بنا به مشاهدۀ میدانی و گفتگو با افراد مطلع، دارای آداب و رسوم متعددی است. یافته‌های پژوهش به‌طور کلی در شش مضمون اصلی گردآوری شده است و در جریان مصاحبه‌های نیمه‌ساخت‌یافته، افراد به بیان مشکلات، شرایط، تجارب، نگرانی‌ها و دیدگاه‌های خود پرداخته‌اند و تلاش شد تا، معانی مورد نظر آن‌ها از خلال گفتگو با آن‌ها و از دل جملات بیان‌شده، استخراج و دسته‌بندی شود و از دسته‌بندی مضامین فرعی، تم‌ها و مضامین اصلی استخراج گردد (جدول ۲).

جدول ۲- طبقات یافته‌های پژوهش

مأخذ: یافته‌های پژوهش

ردیف	مفاهیم	مضمون فرعی	مضمون اصلی/تم
۱	محدودیت مکان برگزاری جشن	محدودیت‌های پیش‌آمده در اثر کرونا	شرایط محیطی
۲	کم کردن تعداد مهمان‌ها		
۳	محدودیت امکان خرید و تعطیلی بازار		
۴	مشکلات مالی		

ردیف	مفاهیم	مضمون فرعی	مضمون اصلی/تم
۵	محدودیت امکان مسافرت	تعلیق یا تعویق جشن عروسی	شرایط ذهنی و فرهنگی
۶	گسترش سویه‌های جدید		
۷	جو پر استرس کرونایی		
۸	احترام به متوفا		
۹	امید به پایان کرونا		
۱۰	نگرانی از برچسب بدشگونی	مسئولیت مرگ یا ابتلا دیگران	نگرانی‌ها
۱۱	تصور ابتلا دیگران به کرونا		
۱۲	نگرانی از تصور مرگ اطرافیان		
۱۳	عذاب وجدان از مرگ یا ابتلا دیگران	جایگزین‌های جشن عروسی	معنای جایگزین امر تعویق شده (معناسازی)
۱۴	پوشیدن لباس عروس		
۱۵	رفتن به آتلیه و گرفتن عکس یادگاری		
۱۶	رفتن به ماه غسل		
۱۷	خرید ضروریات به جای جشن عروسی		
۱۸	امکان جایگزینی جشن عروسی	تأثیرپذیری روابط اجتماعی از عدم برگزاری جشن عروسی	روابط اجتماعی (انزوا)
۱۹	عدم شکل‌گیری روابط		
۲۰	شکل‌گیری روابط ناقص		
۲۱	تغییر شکل روابط	تغییر در عادات‌ها و حذف امور غیرضروری	تغییر سبک زندگی
۲۲	شکل‌گیری عادات‌های جدید		
۲۳	حذف تشریفات غیر ضروری		
۲۴	افزایش آگاهی عمومی		
۲۵	سبک جدید زندگی		

۴. ۱. تم اول: شرایط محیطی

در تم اول که محدودیت‌های پیش آمده در اثر کرونا است، دلایلی نظیر محدودیت مکانی برگزاری جشن، محدودیت در مشارکت مهمانان برای حضور در جشن، محدودیت در خرید ملزومات زندگی و تعطیلی بازار و ... بیان شده بود. این موارد را می‌توان به عنوان عوامل محیطی در نظر گرفت که بر تصمیم‌گیری افراد نسبت به تعلیق و یا تأخیر برگزاری جشن عروسی اثرگذار

بوده است. دلایل فوق از جمله علل اولیه تعویق یا تأخیر در برگزاری جشن و مناسک عروسی در بین زوج‌ها بوده است.

مشارکت‌کننده شماره ۸ عدم دسترسی به فضای مناسب را دلیل انصراف از برگزاری جشن در زمان کرونا ذکر کرد: «در دوران کرونا چند بار خواستیم مراسم بگیریم در حد مثلاً پنجاه شخصت نفر به مراسم کوچیک که فقط به جشنی داشته باشیم که هر بار باز به مشکلی پیش اومد نشد، چون هی تالارا رو می‌بستن تعطیل می‌کردن به خاطر کرونا، ما هم قیدش رو زدیم». عدم تمایل افراد دعوت‌شده به جشن یکی دیگر از دلایلی بوده که در انصراف از برگزاری جشن مؤثر بوده است. «خیلی چالش داشتیم کی رو دعوت بکنیم. خیلیا دست رد به سینه ما زدن نیومدن و این که اکثراً اون‌هایی که بیماری‌های خاص داشتن نیومدن یعنی مثلاً داشتیم عمو من بیماری قلبی داشت و نیومدن و اکثراً اونایی که سن بالا بودن نیومده بودن. اکثراً دوست و آشنا بودن، بعد شکل عروسی ما جور بود که همه با دستکش ماسک و الکل یعنی به جوری بود که انگار اومدی بیمارستان» (م. ش. ۱). اینکه عروس و داماد و خانواده‌ها به دلیل تعطیلی عمومی بازار و کسب‌وکارها امکان تهیه و خرید به‌موقع ملزومات زندگی تازه تشکیل‌شده را پیدا نمی‌کردند، یکی دیگر از دلایل به تعویق افتادن مناسک عروسی بوده است. «مهم‌ترین قضایا بر سر خریدها بود بر سر پیدا کردن خونه و خیلی از مشکلاتی که هیچ‌وقت بهش حتی فکر نمی‌کردیم» (م. ش. ۴). در شرایط کرونا چه بسا افرادی تصمیم گرفتند که برگزاری جشن را با یک سفر خاطره‌انگیز جایگزین کنند، اما همین امکان هم گاهی برای آنها فراهم نمی‌شد. در نتیجه بلا تکلیف مانده و هرگونه مناسکی را به بعد موکول کرده بودند. همه‌گیری کرونا در ایران، شش موج را به جا گذاشت که در بازه‌های مختلف از زمستان ۱۳۹۸ تا بهار ۱۴۰۰ به طول انجامید و در نهایت در ۱۲ فروردین ۱۴۰۰ ایران اولین روز بدون فوتی را تجربه کرد. «دو بار تاریخ [عروسی] را تغییر دادیم چون هر بار بازه زمانی که تعیین می‌کردیم به اوج‌گیری سویه جدید می‌خورد» (م. ش. ۱۰).

۲.۴. تم دوم: شرایط ذهنی و فرهنگی

در تم دوم استخراج شده، به گزاره‌هایی توجه کرده‌ایم که مشخصاً به تعویق جشن پرداخته و آن را مدنظر قرار داده‌اند. در مورد جشن عروسی افراد دست به انتخاب چند گزینه از جمله تعلیق کامل یا به تعویق انداختن جشن دست زده‌اند. این انتخاب‌ها و دلایل آن را می‌توان در دسته شرایط ذهنی و فرهنگی مورد نظر قرار داد.

یکی از دلایلی که برای تعویق جشن عروسی عنوان شد این بود که افراد ترجیح می‌دادند در شرایطی جشن را برگزار کنند که متحمل فشارهای روحی و استرس نباشند. «جزو کسانی بودم که خودم دوست داشتم در دوران کرونا عروسیم برگزار نشه چرا چون فشار و استرس‌هایی که داشت واقعاً نمی‌ارزید» (م. ش. ۵). و دلیل این استرس که فضای روانی جامعه را در برگرفته بود، ناشناخته بودن کرونا و پیامدهای آن عنوان شده است. «نوی اسفند ماه بود که موج جدیدی اومد که اصلاً نمی‌دونستیم چیه؟! چه بیماریه؟! همه وحشت زده بودیم که به مرور اطلاع‌رسانی شد به اسم کرونا و این دیگه باعث شد کل برنامه ریزی‌هامون برای شروع زندگی به هم خورد» (م. ش. ۵). یکی از آداب و رسوم شهر سنندج، احترام به عزاداری خانواده متوفی است که اقوام به احترام آنان برگزاری هرگونه جشن و سرور را به زمان‌های بعد موکول می‌کنند: «اگه مثلاً یکی فوت بکنه از درجه اول باشه بستگان نزدیک باشه، ما یه سالی یا چندین ماهی صبر می‌کنیم بعد مثلاً مراسم عروسی یا مراسم شادیمون رو برگزار می‌کنیم» (م. ش. ۳). یکی از عواملی که باعث شده افراد گزینه به تعویق انداختن جشن عروسی را انتخاب کنند، امید و انتظار برای به پایان رسیدن پیک شیوع کرونا در کشور بوده است. برخی گمان می‌کردند که با تغییر فصل، گرم‌تر یا سردتر شدن هوا، شیوع ویروس کرونا خود به خود فروکش خواهد کرد و آن‌ها خواهند توانست جشن عروسی را برگزار نمایند. «تصمیم بر این شد که جشن عروسیمون رو به تأخیر بندازیم تا زمانی که کرونا تموم بشه یا حداقل کرونا رو به بهبودی بره و ما دست نگه داشته بودیم» (م. ش. ۶). اعتقاد به خوش‌یمنی و بدیمنی و به اصطلاح آمد و نیامد داشتن پا قدم عروس و داماد و نگرانی از مرگ اطرافیان همزمان یا بلافاصله پس از جشن عروسی که منجر می‌شد عروس یا داماد بدشگون تلقی شوند، نیز در بیان مشارکت‌کنندگان بود. «معتقد بودیم اگه کسی یه اتفاقی

براش بیفته مثلاً ما رو مقصر می‌کنه می‌گفتن باقدم فلان عروس دوماً مثلاً یه سری جریان یه سری داستان باب شده بود این دوران که چندین نفر کشته شدن و مراسم عروسی به دلیل ازدواج دختر پسر بد یمن، که شنیده بودیم ترسیده بودیم» (م. ش. ۳).

۳.۴. تم سوم: نگرانی

در تم سوم، نگرانی از ابتلا، مرگ و عذاب وجدان از مقصر شناخته شدن در مرگ اطرافیان از مواردی است که مورد بررسی قرار گرفته است. نکته جالب اینکه باورهای نظیر بدیمن و بدشگون تلقی شدن نیز در این احساس نگرانی دخیل بوده است.

نگرانی از ابتلای اعضای خانواده و مهمانان جشن عروسی یکی از موارد پر تکراری است که در میان کسانی که جشن را برگزار کرده یا از برگزاری آن صرف نظر کرده‌اند، عمومیت داشت. «دو تا خانواده می‌ترسیدن، مادر خودم می‌گفت که اگه مثلاً تو مراسم ما کسی کرونا بگیره از چشم تو می‌بینن و می‌گن که آره در عروسی فلان کس ما گرفتیم» (م. ش. ۱). مشارکت کنندگان تصور مرگ نزدیکان را یکی از مواردی عنوان می‌کردند که در زمان برگزاری مناسک عروسی به‌طور مداوم مشغله ذهنی آنان بوده است. «مادرم فشار داره پدرم قند خون داره واقعاً وحشت زده بودیم/اصرار بر این داشتم که ما مراسمی نگیریم» (م. ش. ۵). یکی از شکل‌های نگرانی، نگرانی ابتلا به عذاب وجدان است؛ به‌طوری‌که افراد تصور می‌کرده‌اند در صورت ابتلا یا مرگ دیگران، دچار عذاب وجدان خواهند شد. هرچند در میان عده‌ای از مشارکت کنندگان که تجربه برگزاری جشن در دوران کرونا را داشته‌اند، احساس نگرانی‌ها پس از وقوع ابتلا یا مرگ یکی از اقوام و نزدیکان، تجربه عذاب وجدان نیز به‌طور واقعی اتفاق افتاده است. «وقتی آدم شب می‌خواست بخوابه فکر می‌کردم که نکنه واقعاً توی مراسم ما بوده نکنه به خاطر ما بوده. این عذاب وجدان و خودخوری رو بعدها با خانومم صحبت کردیم به هم گفتیم هر کدوممون داشتیم» (م. ش. ۵).

۴.۴. تم چهارم: معنای جایگزین امر تعویق شده (معناسازی)

چهارمین تم استخراج شده از مصاحبه‌ها به معناسازی اشاره دارد. معنایی که افراد تلاش می‌کنند در غیاب امر تعویق یافته و مناسکی که به معنابخشی کمک می‌کند آن را جایگزین کنند. آرزوی پوشیدن لباس عروس، رفتن به آتلیه و گرفتن عکس یادگاری، رفتن به ماه عسل، هزینه

کردن خرج عروسی برای خرید اثاثیه و ضروریات زندگی و امکان جایگزینی جشن عروسی از مواردی است که مصاحبه‌شوندگان در مورد پُر کردن جای خالی معانی ذهنی برآمده از مناسک جشن عروسی در مورد آن صحبت کرده‌اند.

در کنار همه دلایلی که برای به تعویق انداختن جشن عروسی عنوان شد، مواردی نیز گفته شده که به اهمیت برگزاری این مناسک اشاره دارد و مصاحبه‌شوندگان آن را به عنوان حداقل‌هایی یاد کرده‌اند که می‌تواند جایگزین جشن عروسی باشد. یکی از آن‌ها پوشیدن لباس عروس برای دختران است. در این رابطه افراد چنین استدلال می‌کنند که این مناسک اغلب یک‌بار در زندگی یک دختر اتفاق می‌افتد و به عنوان تحقق یک آرزو باید آن را تجربه کنند و عدم اجرای آن بعدها ممکن است باعث پشیمانی یا حسرت باشد. «منم واقعاً خیلی جشن عروسی رو دوست داشتم هر دختری رو تصور بکنید آرزویی داره که مثلاً توی لباس عروس باشه. حداقل اون لباس عروس اون جشن یه بار تو زندگی آدم تکرار میشه» (م. ش. ۱). رفتن به آتلیه و گرفتن عکس یادگاری، به خصوص با لباس عروسی یکی از مواردی است که افراد آن را جایگزین جشن عروسی به حساب آورده‌اند. «گفتیم که فقط بریم عکاسی کنیم بریم خونمون همین، مراسم عروسی نداشتیم» (م. ش. ۳). «حداقل پوشیدن یه لباس عروس و رفتن به آتلیه و چند تا عکس انداختن باید به نظر من باشه برای اون دختر خانمی که داره ازدواج می‌کنه و آقای داماد باید این قضیه براش مهم باشه» (م. ش. ۷). یک سفر رمانتیک در آغاز زندگی مشترک، به نظر برخی از مشارکت‌کنندگان گزینه مناسبی برای زمانی بود که امکان برگزاری جشن عروسی محدود شده بود. «خودمون جشن آنچنانی برگزار نکردیم بجاش مثلاً اون خریدا رو انجام دادیم و پولی که هزینه سفر ماه عسل کردیم و اینا به نظرم [جایگزین عروسی] پرشدنی بود» (م. ش. ۲).

۴.۵. تم پنجم: تأثیرپذیری روابط اجتماعی

در تم پنجم، به تأثیرپذیری روابط اجتماعی در اثر برگزاری یا عدم برگزاری جشن عروسی از دیدگاه مشارکت‌کنندگان پرداخته شده است. تعدادی از مشارکت‌کنندگان عدم برگزاری جشن عروسی را عاملی در ایجاد انزوا و کاهش سطح روابط خویشاوندی و اجتماعی دانسته‌اند و برخی با روش‌هایی دیگر تلاش کرده‌اند تا بر انزوای حاصل از آن غلبه کنند.

عدم برگزاری جشن عروسی به تنهایی بر روابط آنها تأثیری نداشته است. «با توجه به روابط زندگی امروز ما دیگه فک و فامیل زیاد نمی‌بینیم مگر توی جشن‌های بزرگ. بالاخره اینجور جاها با هم آشنا می‌شیم. الان هم که الانه پسر عمو دختر عموی خانومم رو نتونستیم هنوز هم ببینیم» (م. ش. ۵). برخی از مشارکت‌کنندگان تلاش کردند تا روابط از دست‌رفته‌ای که فرصت ایجاد آن به دلیل فقدان برگزاری جشن اتفاق افتاده را از طریق روش‌های جایگزین و تغییر یافته‌ای جبران کنند. «به نظر من الان با وجود شبکه‌های اجتماعی مثلاً یکی از ویژگی‌های عصر حاضر که شبکه‌های اجتماعی هستند و فرد می‌تونه از طریق همون شبکه‌ها همین‌طور که قرار بود مثلاً در ایام پیک کرونا به مادر خودش از طریق اون شبکه‌ها ارتباط بگیره و خونشون سر نزنه از همون طریق هم می‌تونه با اقوامی که تازه وارد خونوادشون شده آشنا بشه» (م. ش. ۹).

۴.۶. تم ششم: تغییر سبک زندگی

ششمین تم به دست آمده از تحلیل داده‌ها در خصوص تغییر سبک زندگی از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان است. پرس‌وجو در خصوص اینکه آنها با توجه به آنچه از سرگذرانده‌اند آینده را دربارهٔ برگزاری چنین مناسکی چطور تصور می‌کنند؟

مشارکت‌کننده شماره ۳ دربارهٔ تغییر مناسک عروسی گفته است: «روال عروسی تغییر پیدا کرده. مثلاً فقط یه مراسم کوچیک خودمونی، شام یا ناهاری میدن و یه لباسی می‌پوشن و یه چند تا عکس و کلیپ می‌گیرن تموم». به عقیدهٔ تعدادی از مصاحبه‌شوندگان، کرونا باعث به وجود آمدن سبک تازه‌ای از مناسک عروسی شده و حتی بالاتر از آن بر جنبه‌های کلی‌تر زندگی اثرگذار بوده است. «کرونا همون اوایل که ناشناخته بود و یه ترس اجتماعی خیلی وسیع ایجاد کرده بود روی جامعه خیلی از رفتارها رو تغییر داد. خیلی از عادت‌های زندگی مردم رو تغییر داد به واسطهٔ ترسی که مردم از ناشناخته بودن این مریضی و عاملی که باعث مرگ خیلیا شده بود، ترسی که مردم واقعاً داشتن همین باعث شده بود یه سری عادت‌ها تغییر پیدا کنه مثلاً بیرون رفتن و بازار رفتن خیلی کم شده بود، مهمونی گرفتن خیلی کم شده بود، نمی‌دونم ترس از بوسیدن و دست دادن» (م. ش. ۲). با توجه به تجربهٔ افراد مشارکت‌کننده در این پژوهش، آنها نسبت به آینده تصوراتی دارند و عقیده دارند در صورت تکرار شرایطی شبیه به همه‌گیری کرونا، تغییر در

برگزاری مناسک شادی در چنین شرایطی قابل تکرار است. «به نظرم اگر اینجوری مثل اون موقع ایجاد بشه، بازم محدودیت‌ها بیشتر میشه و اون محدودیت و تغییر رفتارها دوباره ایجاد میشه» (م. ش. ۲).

از بررسی نتایج حاصل از مصاحبه‌ها و تحلیل آن‌ها می‌توان به این نتیجه رسید که براساس آن شرایط محیطی، ذهنی و زمینه‌ای افراد در کنار وجود نگرانی‌های پیش‌آمده، موجب شده تا افراد تصمیم به تعلیق یا تعویق جشن عروسی بگیرند. با اتخاذ این تصمیم و مواجه شدن با خلاء پیش‌آمده که موجب تهی شدن بخشی از معنای مورد نظر افراد در زندگی می‌شود، آنان به جستجوی معنای جایگزین برای این تهی‌شدگی می‌روند و تلاش می‌کنند آن را از طریق امور جایگزین پر کنند. ضمن اینکه، لغو این کنش‌ورزی باعث تأثیر بر روابط و شبکه اجتماعی و تغییر در سبک زندگی آنان می‌شود.

۵. نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش، فهم و ادراک معانی بین‌الذهانی کنشگران از تغییر شیوه‌های برگزاری یا تعلیق مناسک شادی (جشن عروسی) در دوران کرونا است که منجر به استخراج شش مضمون اصلی شد. اولین مضمون اصلی (محدودیت‌های پیش‌آمده در اثر کرونا یا شرایط محیطی) شامل شش مضمون فرعی تحت عنوان محدودیت مکان برگزاری جشن، محدودیت مشارکت مهمانان، محدودیت در خرید، مشکلات مالی، محدودیت سفر و بروز سوئه جدید کرونا بود. یکی از محورهای تصمیم‌گیری افراد برای به تعویق انداختن یا لغو برگزاری جشن عروسی، عوامل محیطی تحمیل شده به آن‌ها بوده است. شرایط ویژه کرونا باعث شده آن‌ها از برخی جهات دچار محدودیت باشند و براساس آن برگزاری جشن عروسی را ممکن ندانند یا نتوانند امکان مناسبی برای جایگزینی آن در نظر بگیرند.

در مضمون اصلی دوم (شرایط ذهنی و فرهنگی)، وجود جو پر استرس کرونایی احترام به خانواده متوفی، امید به پایان کرونا و دوری از برچسب بدیمنی از مواردی است که تعویق خودخواسته جشن عروسی را به دنبال داشته است. افراد در اثر تصورات ذهنی یا به سبب رعایت

هنجارهای فرهنگی، نسبت به اتخاذ تصمیم به کنش ورزی فرهنگی خود واکنش نشان می دهند و برای اعراض از فضای پر استرس و کاهش فشار روحی و روانی بر خود و خانواده، تصمیم به تعلیق کنش ورزی می گیرند. از سوی دیگر، احترام به خانواده متوفی در میان خویشاوندان یک کنش فرهنگی دیگر است که در معنای ابراز همدردی و همراهی به تداوم پیوندهای خویشاوندی کمک می کند و می توان از این مضامین به این نتیجه رسید که کنش های فرهنگی تا حد زیادی تابع هزینه- فایده های مادی و معنوی هستند. به تعبیری دیگر، در امور فرهنگی دست به انتخاب عقلانی می زنند و با لحاظ این مسئله کنش ورزی های فرهنگی خود را اولویت بندی می کنند و برخی را به نفع دیگری تعدیل یا تعلیق می کنند.

مضمون سوم، شامل نگرانی هایی است که با مرگ در ارتباط است. نگرانی از ابتلا، مرگ و عذاب وجدان از مقصر شناخته شدن در مرگ اطرافیان از مضامین فرعی این مضمون است و از تحلیل یافته ها می توان به این فرضیه رسید که افراد از اینکه خود را در معرض عذاب وجدان و مقصر شناخته شدن درباره جان باختن دیگران قرار دهند، اعراض می کنند. آن ها تمایلی ندارند در این خصوص به اصطلاح انگشت نمای فامیل باشند یا اینکه به عنوان فرد بدشگون، بدقدم یا بدیمن شناخته شوند. هر چند بخشی از این پاسخ ها طبق دیدگاه نوربرت الیاس به احساسات درونی فرد باز می گردد و تلاشی است برای غلبه بر احساس گناه ناشی از تمایل سرکوب شده از مرگ دیگران یا اعراض از کراهت پس از مرگ اطرافیان یا غلبه بر ترس از مرگ خویشتن، اما علاوه بر این، ردپایی از باورهای عامیانه را نیز می توان در این نگرانی ها جستجو کرد. در نتیجه، بخشی از ادراک ذهنی افراد در کنش ورزی فرهنگی برآمده از احساسات فردی و همچنین باورهای عامیانه درونی شده است.

مضمون چهارم (معنای جایگزین امر تعویق شده)، معطوف به این است که افراد چگونه یک کنش معناساز زندگی را با کنش های دیگر جایگزین می کنند. آرزوی پوشیدن لباس عروس، رفتن به آتلیه و گرفتن عکس یادگاری، رفتن به ماه عسل، امکان جایگزینی جشن عروسی با برنامه های دیگر و ... از جمله کنش های معناسازی هستند که افراد تلاش می کنند در غیاب امر به تعویق افتاده، آن را جایگزین کنند. می توان گفت که زندگی افراد نمی تواند خالی از معنا ادامه پیدا کند،

در نتیجه آن‌ها به دنبال دستاویزی خواهند گشت که به واسطه آن یک خاطره مشترک آفریده و در پی آن به معناسازی در زندگی خود دست پیدا کنند. آرزوی پوشیدن لباس عروس نمود بیرونی همان آموزه‌های جنسیتی است که افراد به‌ویژه دختران آن را به‌عنوان یک کنش معنابخش نگاه می‌کنند و در نبود جشن عروسی که تجلی این جایگاه جنسیتی است آن را به پوشیدن لباس و گرفتن عکس یادگاری تقلیل می‌دهند. به تعبیر مشارکت‌کنندگان چنانچه این حداقل را از زندگی حذف کنند احساس حسرت همیشگی یا همان تهی‌شدگی از معنا را تجربه خواهند کرد، در نتیجه آن را حتی به شکل نمادین یا تقلیل‌یافته به اجرا خواهند گذاشت. می‌توان از این مضمون نتیجه گرفت که اگر مناسک فرهنگی دچار تعلیق شود، افراد به دنبال مناسک جایگزین خواهند بود. به عبارت دیگر، یک مناسک فرهنگی به کلی تهی یا حذف نمی‌شود، بلکه در صورت عدم امکان کنش‌ورزی به شیوه‌ای دیگر یا به مناسکی دیگر تغییر می‌کند.

مضمون پنجم، در واقع پاسخ به این پرسش است که آیا تعویق و تعطیلی کنش فرهنگی بر روابط اجتماعی اثرگذار است؟ اغلب مشارکت‌کنندگان، عدم برگزاری جشن عروسی را معادل کاهش سطح روابط عنوان کرده و این دیدگاه را به دست می‌دهند که کنش‌های فرهنگی که در واقع بستر تعامل با سایرین است، بنیانی برای شکل‌گیری روابط اجتماعی است، حتی اگر این روابط در غیاب مناسک، به شکلی دیگر ترمیم شود. برخی از افراد در نبود برگزاری جشن عروسی برای ترمیم روابط آسیب‌دیده خود در اثر تعویق مناسک عروسی، به شکل‌های جایگزین گسترش ارتباط اجتماعی روی آورده و به واسطه مهمانی‌ها، تماس‌های تصویری و تلفنی و ... تلاش می‌کنند آنچه از دست رفته را پس از فروکش کردن فضای محدودیت‌های کرونایی احیا کنند. در نتیجه کنش‌های مختلف و متعدد فرهنگی، تکه‌های پازل شبکه ارتباطی افراد را شکل می‌دهند و در صورت تعلیق یا تعطیلی هر یک از این کنش‌ورزی‌ها، افراد بخشی از روابط اجتماعی خود را از دست داده یا دچار آسیب خواهند یافت. در نتیجه، با توسل به روش‌های جایگزین سعی می‌کنند این روابط را احیا و بازسازی کنند.

مضمون ششم، تغییر سبک زندگی و تصور افراد از آینده را در برمی‌گیرد. اینکه آنها با توجه به آنچه از سرگذرانده‌اند در خصوص آینده چه تصویری در ذهن دارند؟ اغلب مشارکت‌کنندگان

عنوان کردند که کرونا باعث تغییر در شیوه‌های برگزاری مناسک عروسی شده و به شکل کاهش حجم مهمان، کاهش تشریفات، کوچک‌تر شدن و کم‌هزینه‌تر شدن آن شده است. شاید یکی از نتایج این مضمون این باشد که شرایط کرونا که موجب ایزوله شدن افراد شد، به گسترش فردگرایی در میان افراد جامعه دامن زده باشد و بر این اساس آن‌ها ترجیح می‌دهند که مناسک شادمانی خود را با جمع خودمانی‌تری برگزار کنند. اگرچه در میان پاسخ‌ها به دلایل مالی اشاره شد، اما نمی‌توان باور کرد که این رفتار چندان تابع شرایط مالی باشد؛ چراکه بخش عمده‌ای از هزینه جشن عروسی اغلب به واسطه تبادل هدایا جبران می‌شود. کرونا گویا باعث شده است در شکل رفتارهای افراد تغییر ایجاد شود و آن‌ها شرایط کرونایی را شرایطی آموزنده تلقی می‌کنند که آن‌ها را نسبت به زوائد کنش‌های فرهنگیشان آگاه کرده و بر شیوه‌های بهداشتی، آموزشی و ارتباطیشان اثر گذاشته است. در نتیجه تصویری که از آینده به دست می‌دهند این است که با این تغییرات در شیوه‌های رفتاری، افراد آمادگی ذهنی کافی برای شرایط مشابه را خواهند داشت و چه بسا آنچه میراث کرونا برای فرهنگ ما خواهد بود استمرار خواهد داشت.

یافته‌های پژوهش حاضر را می‌توان همسو با پژوهش نظری و همکاران (۱۴۰۱)، اسدی و همکاران (۱۴۰۰)، یاموسی و شفیع (۱۴۰۰)، قاسمی (۱۴۰۰) و نظری (۱۴۰۰) دانست. به‌طوری‌که نظری و همکاران (۱۴۰۱)، اثرگذاری شیوع کرونا بر رفتار فرهنگی مرتبط با مناسک ازدواج را مثبت ارزیابی کرده و معتقدند که به واسطه شرایط خاص کرونایی، مناسک ازدواج ساده‌تر شده است. اسدی و همکاران (۱۴۰۰)، یکی از عواملی که سبک زندگی مردم جهان را تحت تأثیر خود قرار داده است، بیماری کرونا معرفی کرده؛ زیرا این ویروس علاوه بر اینکه از نظر فیزیکی بر سلامت جسم و روان انسان‌ها تأثیر می‌گذارد و میلیون‌ها انسان را در کل جهان به کام مرگ کشانده، بر زندگی اجتماعی آن‌ها نیز تأثیرات چشمگیری داشته و بسیاری از فعالیت‌ها و کنش‌های اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار داده است. پژوهش حاضر همچنین با نتایج پژوهش قاسمی (۱۴۰۰)، در خصوص تغییر سبک زندگی همسو است که بیان می‌کند با شدت همه‌گیری، گویه‌های سبک زندگی دچار تغییر بیشتری می‌شوند. پژوهش نظری (۱۴۰۰) نیز با نتیجه تغییر در سبک زندگی در حیطه‌های روابط اجتماعی، آموزشی، برگزاری مراسم‌ها،

نوع تغذیه و نحوه شرکت در مراسم‌های دینی با نتایج پژوهش حاضر همسو است. این پژوهش با بخشی از نتایج پژوهش کومار و همکاران (۲۰۲۱) که به این نتیجه رسیده بودند که تداوم برگزاری جشن عروسی در هند همراه با محدودیت‌ها، کوچک شدن بعد مهمانان و دعوت شوندگان، کاهش تشریفات و بهره‌گیری از فناوری‌های دیجیتال در برگزاری جشن عروسی بوده است، نیز همسویی داشته است.

کتابنامه

۱. اداره کل ثبت احوال استان کردستان. (۱۴۰۱-۱۳۹۴). سالنامه آمارهای جمعیتی سالهای ۱۳۹۴-۱۴۰۱، در: <https://www.sabteahval.ir/kurdistan/default.aspx?tabid=4904>
۲. احسانی، س؛ شاهوردی، ع؛ فیروزی، م؛ و سلطانی، ف. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر اضطراب کرونا و اضطراب مرگ بر تعارض مادر و کودک در دوره قرنطینه خانگی ناشی از بیماری کووید. *مطالعات اجتماعی-روان‌شناختی زنان*، ۲۱ (۱)، ۹۴-۱۲۰.
۳. اسدی، ز؛ جاویدانی، ن؛ و گودرزی، س. (۱۴۰۰). *واکاوی سبک نوین زندگی مردم شهرستان سنقر در عصر کرونا*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده، دانشگاه پیام نور، همدان، ایران.
۴. الیاس، ن. (۱۳۹۹). *تنهایی دم مرگ*. (مهرگان. ا؛ و نجفی. ص، مترجمان). تهران: انتشارات گام نو.
۵. قاسمی، ز. (۱۴۰۰). سبک زندگی خانواده‌ها و رابطه آن با میزان درگیری با ویروس کرونا. *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، ۱۵ (۳)، ۵۱-۷۵.
۶. لاریجانی، م؛ عابدی، م؛ و نوری، ط. (۱۴۰۱). تجارب زیسته جوانان از چالش‌های فرآیند تشکیل خانواده در دوران پیش و پس از کرونا. *فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*. ۱۷ (۵۸)، ۹۷-۱۱۳.
۷. لاجیون، چ. (۱۳۹۶). *تله نگرانی*. (مؤمنی. ف؛ علامه. ز؛ و اعظمی. م.س، مترجمان). تهران: نشر ارجمند.
۸. مبلغی، ع. (۱۳۹۹). عقلانیت ارتباطی در سطح جهان و همه‌گیری ویروس کرونا (کووید-۱۹)، همه‌گیری ویروس کووید ۱۹ و تأثیر آن بر گسترش عقلانیت ارتباطی معطوف به جهان شهرگرایی. *جستارهای سیاسی معاصر*، ۱۱ (۴)، ۳۱۱-۳۳۵.

۹. موسوی، م. ط؛ و قاسم‌زاده، د. (۱۳۹۶). *جامعه‌شناسی شادی رویکرد اجتماعی و شناختی بر مطالعه شادی*. چاپ اول، تهران: انتشارات آگاه.
۱۰. نظری، ر. (۱۴۰۰). تغییرات سبک زندگی خانوادگی در همه‌گیری کرونا. *مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی*، ۴ (۳)، ۶۷-۷۴.
۱۱. نظری، س؛ بوستانی، د؛ و دانشوری‌نسب، ع. (۱۴۰۱). *کندوکاو کیفی برگزاری مناسک ازدواج شهرستان جیرفت در دوران شیوع کرونا*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران.
۱۲. نوشیروان‌پور، ف. (۱۴۰۰). تأثیر پیامدهای پاندمی کرونا (کوید-۱۹) بر ساختار جمعیتی. *رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*، ۵ (۵۴)، ۷۲-۸۶.
۱۳. وبر، م. (۱۳۹۴). *اقتصاد و جامعه*. (منوچهری، ع؛ ترابی‌نژاد، م؛ و عمادزاده، م، مترجمان). چاپ اول. تهران: انتشارات سمت.
۱۴. همیلتون، م. (۱۳۸۹). *جامعه‌شناسی دین*. (ثلاثی، م، مترجم). چاپ اول. تهران: انتشارات تبیان.

15. Beck, U. (1999). *World risk society*. 1st Edition, Cambridge, Polity Press.
16. Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
17. Hall, S. (1997). The work of representation, In *Cultural Representation and Signifying Practice*, Sage Publication.
18. Hyland, P., Shevlin, M., McBride, O., Murphy, J., Karatzias, T., Bentall, R. P., & Vallières, F. (2020). Anxiety and depression in the Republic of Ireland during the COVID-19 pandemic. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 142(3), 249-256.
19. Keyes, C. L. M. (1998). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121-140. <https://doi.org/10.2307/2787065>
20. Kumar, A., & Mashooq, M. (2021). The impact of Covid-19 on weddings: An Indian context. Name Page No. Analyzing Trends in Variations of Dow Jones Stocks and Cryptocurrency Prices, 111.
21. Mullins, L. C., Sheppard, H. L., & Andersson, L. (1991). Loneliness and social isolation in Sweden: Differences in age, sex, labor force status, Self-Rated Health and Income Adequacy, *The Journal of Applied Gerontology*, 10, 455-468.
22. Turner, J. H. (1998). *The structure of sociological theory*. USA: Wadsworth Publishing Company.
23. Smith, B. J., & Lim, M. H. (2020). How the COVID-19 pandemic is focusing attention on loneliness and social isolation. *Public Health Res Pract*, 30(2), 3022008.